

Huumeiden käyttäjien terveysneuvontapalvelut

Julkaistu 20.12.2005. Päivitetty 22.5.2015.

Huumeiden riskikäyttöön liittyy monia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Terveyshaitat liittyvät mm. käytettyjen huumeiden välittömiin vaikutuksiin, eri huumeiden käyttötapoihin tai pitkäaikaiskäytön myötä kehittyviin sairauksiin. Sosiaalisia haittoja ovat mm. huumeiden käyttöön liittyvä asosiaalinen alakulttuuri ja rikollisuus sekä huumeiden pitkäaikaiskäyttöön liittyvä syrjäytyneisyys.

Vakavimmat huumeiden käyttöön liittyvät terveyshaitat ovat huumeiden yliannostuksiin, erityisesti opiaattien yliannostuksiin, liittyvät myrkytyskuolemat ja erilaiset vaikeat pitkäaikaiset tai elinikäiset virusinfektiot, kuten HIV- ja hepatiitti-infektiot. Terveysneuvontatyön perustehtävä on antaa tietoa ja ennaltaehkäistä tartuntatauteja sekä ehkäistä suonensisäiseen huumeidenkäyttöön liittyviä riskejä. Terveysneuvontatyön viisi pilaria ovat: anonymiteetti, matala kynnyks, vertaistoiminta, etsivä työ ja haittojavähentävä työote.

Terveysneuvontatyö on matalan kynnyksen toimintaa, jossa anonymiteetillä on suuri painoarvo. Huumeidenkäyttäjien keskuudessa on paljon pelkoa viranomaisia kohtaan sekä huolta huumeidenkäytön paljastumisen seurauksista. Palveluita suunniteltaessa Suomessa ollaan osallistettu päihteidenkäyttäjää vertaistoiminnan avulla, millä ollaan pyritty varmistamaan, että palvelut on oikein kohdennettu. Tästä huolimatta arviolta vain noin puolet huumeidenkäyttäjistä on terveysneuvontatyön piirissä.

Hepatiiteista hepatiitti B ja hepatiitti C liittyvät erityisesti pistämällä tapahtuvaan huumeiden käyttöön. Hepatiitti B leviää sekä suonensisäisesti tai lihakseen pistämisen että seksin välityksellä. Hepatiitti C tarttuu pääasiallisesti vain pistämisen välityksellä. Hepatiitti A leviää pääasiassa maha-suolistokanavan kautta, mutta Suomessa on todettu pistämällä huumeita käyttävillä myös A-hepatiittia. HIV-infektio tarttuu sekä pistämällä että seksikontakteissa.

Huumeiden käyttö saattaa vakiinnuttuaan jatkua vuosia ennen kuin käyttäjä edes ajattelee lopettavansa. Käytöstä luopuminen voi myös viedä vuosia toistuvien katkaisuyritysten ja huumeiden käytön uudelleen aloittamisen vuorotelta. Näiden vuosien aikana huumeiden käyttöön liittyviä vakavimpia riskejä voidaan pyrkiä vähentämään muuttamalla mm. huumeiden käyttötapoja tai käyttöön liittyviä käyttäytymismalleja silloinkin, kun henkilö ei ole vielä valmis luopumaan käytöstä.

Oikea, asianmukainen ja neutraali tieto infektiosta, yliannostuksista, vaihtoehtoisista käyttötavoista ja muista huumeiden käyttöön liittyvistä erityispiirteistä sekä haitallisten tapojen välttämisestä voi auttaa käyttäjää muuttamaan huumeiden valmistus- ja käyttötapoja vähemmän riskialttiiseen suuntaan, vaikka käyttö jatkuu. Myös puhtaiden pistosvälineiden hyvä saatavuus on tärkeää pyrittäessä ehkäisemään veriteitse tarttuvien infektioiden leviämistä. Pistosvälineiden puhtaudesta huolehtiminen voi johtaa vähitellen lisääntyvään kiinnostukseen omasta terveydestä ja vähitellen myös kiinnostukseen huumeiden käytöstä luopumiseen. Lisäksi sekä A- että B-hepatiittia voidaan ehkäistä tehokkaasti rokotuksilla.

Rokotusohjelman mukaan huumeita pistämällä käyttävät, heidän seksikumppaninsa sekä samassa taloudessa olevat saavat sekä A- että B-hepatiittirokotuksen maksuttomasti. Erityisen tärkeää on rokottaa pistämällä huumeita käyttävien vanhempien vastasyntyneet lapset. C-hepatiittia ja HIV-infektiota vastaan ei ole olemassa suojaavaa rokotetta.

Suomessa on viime vuosien aikana avattu useilla paikkakunnilla pistämällä huumeita käyttäville tarkoitettuja [terveysneuvontapisteitä](#). Ne tarjoavat terveysneuvontaa ja erilaista tukea omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Terveysneuvonnan lisäksi niissä on mahdollisuus vaihtaa käytetyt pistosvälineet puhtaisiin kertakäyttövälineisiin, saada A- ja B-hepatiittirokotuksia, ottaa HIV- ja hepatiittitestejä, saada haavahoitoa ja lievien ihotulehdusten hoitoa sekä ohjausta ja tukea muihin hoitopaikkoihin hakeutumiseen tai asioiden hoitamiseen.

Terveysneuvontapisteet tarjoavat neuvoja, välineitä ja tukea siihen, että niihin hakeutuvat huumeiden käyttäjät voisivat paremmin huolehtia terveydestään ja kantaa näin vastuuta sekä omasta että toisten huumeiden käyttäjien hyvinvoinnista. Ne voivat vähitellen motivoida huumeiden käyttäjiä myös muiden hoitopalveluiden käyttöön, esimerkiksi käymään terveyskeskuksessa tai sairaalassa HIV- tai hepatiitti-infektioihin liittyvissä tutkimuksissa, hakeutumaan päihdekatkaisu- tai kuntoutushoitoon tai opiaattiriippuvaisille tarkoitettuun lääkkeelliseen hoitoon.

Huumeidenkäyttäjille tarkoitettuja erillisiä terveysneuvontapisteitä löytyy useilta [paikkakunnilta](#).

Terveysneuvontatoimintaa on kehitetty myös terveyskeskuksissa vuoden 2004 alussa uusitun tartuntatautilain- ja asetuksen pohjalta. [Tartuntatautiasetuksen 6 §:n](#) mukaan terveyskeskuksen tulee huolehtia tartuntatautien vastustamistyöstä, mihin sisältyy tarvittaessa myös pistämällä huumeita käyttävien terveysneuvonta ja pistosvälineiden vaihtaminen.

Esh, THM Airi Partanen
THL

Päivittänyt:

Juha Sedergren

Ohjaaja, A-klinikkasäätö

[Terveysneuvontapisteiden yhteystietoja](#)

link

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihdeongelmien-hoito/huumeiden-kayttajien-terveysneuvontapalvelut>